

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA
OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET FÖRENINGEN
FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE OCH
HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN**

INNEHÅLL:

MARIA CEDERSCHIÖLD: L. J. Hierta och kvinnans rätt i samhället.

EKO: Tio konstnärinnors utställning.

MULTATULI: Ett bidrag till auktoritetens historia. (Öfvers.)

L. D.: En kvinnas verk.

De kvinnliga läkarnas petition.

Föreningsmeddelanden.

Från skilda håll.

SVECIA,

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste vilkor.

Hufvudkontor: *Regeringsgatan 3, 2 tr.*

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: *Regeringsgatan 3.*

K. M. LUNDBERG
Textilafdelning, Thyra Grafström.
Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden, kläder, lärtf- och silvströmmar,
passande för **Dukar, Fortörer, Mattor, Kuddar, Serrinsäckar** m. m. **Monster**
målas. **Revy** stötar från landsorten ombesörjas på öngående.

Bröderna Pahlmans Skrif-, Språk- & Handelsinstitut,
Stora Vaktargatan 2, 1 och 2 tr. upp, *Stockholm, A. T. 84, Tel. 56 00.*
Fullständigt Handelsläroverk. **Arskurser, Termiskurser, 8 mån.**
kurser samt kurser i särskilda ämnen. Undervisningen består af
17 ämnen. **Amnämningar** och **upplysningar** hvarje dag. **Nya elever**
mottagas. **Prospekt** gratis på begäran. **Skriftstatist** förklar
öfverdradt. **Söndagslekt.** 9—11 f. m.

Kjellbergska & Kolan

Största lager af
Duktyger,
Lakans- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.

Specialité: **Damutstyrslar,**

hvilka förfärdigas å egen Syatelier och levereras fullt färdiga, märkta och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG, Stureplan.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS.! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

☛ Allt arbete utföres noggrannt och af bästa material. ☛
Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETERSSON,

52 Drottninggatan 52.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31,
och

fröken Hildur Ekman, 23 Prestgårdsgatan. A. T. Tanto 33.

Från Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition hafva utkommit och finnas att tillgå hos alla bokhandlare *Passions-Skrifter*:

Den lidande Kristus af *F. W. Krummacher*. Andra uppl. Ny öfvers. Häft. 4 kr., v. b. 4: 50, klotb. 5 kr.

En af de bästa författare på det kyrkliga området talar här till oss med innerliga och glödande ord om »den förlösning, som i Jesus Kristus skedd är». Vid läsningen af boken märker man väl, att orden gå från hjärtat. Ett skönt språk, stor anderikedom, innerlig hjärtefromhet och brinnande nitälskan förena sig med mångsidig djup insikt i Guds ord att göra denna bok till en af de läsvärdaste.

T. f. Falu l. o. st.

Kristus lever. *En påsk- och pingstbok* af *F. W. Krummacher*. Häft. 1: 50, inb. 2: 50.

Krummachers skrifter äro kända för sitt gedigna och anderika innehåll. Förf. rör sig här kring Kristi död och uppståndelse, och det är innerliga och hjärtevarma ord han har att säga oss, då han skildrar världsförsonarens stora kärlek till en fallen värld. Språket är kraftfullt, innehållet gediget.

N. T.

Det är fullkomadt! af *F. W. Krummacher*. Tredje uppl. 8 öre.

Se, människan! af *F. W. Krummacher*. 8 öre.

Det är fullkomadt! af *T. H. S.* Fjärde uppl. Häft. 75 öre, bund. 1 kr.

Denna skrift är skriven med mycken värme och stor säkerhet i tankegången, parad med en mindre vanlig enkelhet och klarhet i framställningen, och torde kunna i värde mäta sig med de bästa, som under de senare åren hos oss utkommit i fråga om försoningen.

Teol. Tidskr.

Smärtornas man. *Passionsbetraktelse öfver Esaias 53 kap.* af *Fr. Sandberg*, kontraktsprost och kyrkoherde i Vester Åker och Dalby. Häft. 30 öre.

Våra högtider. Af *Emil Frommel*. Andra uppl. Pris häft. 1: 50, klotb. 2: 50.

Detta är en bok med rikt, skönt och uppbyggligt innehåll i ett motsvarande språk.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om in-teckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

HYLIN & C^{OS}

FABRIKSAKTIEBOLAG

— KONGL. HOFLEVERANTÖR. —

UTSTÄLLNINGSTVÅLAR:

VIOL, HYACINTHE, HÉLIOTROPE, SYRÉN M. FL.

THEA-ROS-PARFYM M. FL.

prisbelönta vid 1897 års utställning med

GULDMEDALJ

Försäljes i våra butiker

12 Regeringsgatan — Vesterlånggatan 16

A. T. 64 69.

A. T. 24 97.

samt hos alla finare parfymhandlare i riket.

Aug. Magnusson

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

STOCKHOLM.

(Etablerad 1860.)

Största lager i Norden

af

Kulörta och Svarta Klädningstyger
i **Siden** och **Ylle**,
Bomullsvoror, Kapptyger och Schalar.

Afdelningen

för å egen fabrik confectionerade artiklar, in-
rättad efter utländskt mönster, erbjuder ett
storartadt urval af **färdiggjorda**

*Promenad- och Sällskapsklädningar,
Bluslif och Kjolar,*

*Res-, Rid-, Velociped- o. Gymnastikdräk-
ter, Morgonrockar och Underkjolar m. m.*

Allt efter senaste modeller.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 2867.

Profver på begäran
kostnadsfritt.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

OBSERVERA det stora lagret i Svarta Klädningstyger.

L. J. Hierta och kvinnans rätt i samhället.

»Den förnämsta mätaren på ett folks civilisation är den rätt man lämnar kvinnan i samhället».

L. J. Hierta i Borgarståndet
d. 10 jan. 1866.

Den 23 sisl. januari firades i vida kretsar i vårt land 100-årsdagen af en mans födelse, hvilken i sällsynt hög grad välsignelsebringande ingripit på olika områden af vårt politiska, sociala och ekonomiska lif. Den 23 januari 1801 föddes nämligen *Lars Johan Hierta*. Dagspressen har redan erinrat om hans betydelse såsom värnare af vårt konstitutionella statsskick, såsom förkämpe för det fria ordets rätt, för representationsreformen, för en humanare strafflagstiftning, för större närings- och handelsfrihet, såsom stor industridkare och bokförläggare. Till de många kransar af eklöf och lager, som ägnats den store medborgarens minne, vill Dagny foga en anspråkslös tacksamhetsgård för hvad han gjort för Sveriges kvinnor.

Ty bland de många reformer inom lagstiftningens olika områden, som i Hierta funno en upplyst och talangfull förkämpe, voro äfven reformerna till *förbättrande af kvinnans ställning i familjen såväl som i samhället*. Man bör erinra sig, att på den tid Hierta först uppträdde på riksdagarna intog kvinnan en ytterst underordnad och osjälfständig ställning. Hon stod hela sitt lif under förmynderskap, utan rätt att själf föfoga öfver vare sig sin förmögenhet eller sin person; såsom ogift stod hon under faders, broders eller annan manlig frändes förmynderskap, såsom gift under mannens oinskränkta målsmanskap. Först såsom änka blef hon myndig. Kvinnans arfs- och giftorätt var åtminstone inom adels- och bondestånden endast hälften mot mannens. Hennes förvärfskällor voro få och föga inbringande, hennes verksamhet inskränkt till hemmet; hennes lott vanligen, då hon saknade ärfd förmögenhet, att äta ett helt säkert ofta ganska bittert nådebröd hos bättre lottade närmare eller fjärrare släktingar. Nästan inga tillfällen

stodo henne öppna att erhålla grundligare undervisning eller utbildning på något område.

Med Oskar I:s regering börjar ett ganska framgångsrikt reformarbete för höjande af kvinnans ställning. I detta tog Hierta en framskjuten plats och i de ganska heta strider, som härvid förekommo på riksdagarna, var han en af de mest nitiska förkämparna för kvinnans rätt.

Den första af dessa reformer rörde *lika arfsrätt för bror och syster, lika giftorätt för man och hustru*. Förslag härom hade allt sedan 1809 års statshvälfning gång på gång dykt upp vid riksdagarna, men ständigt strandat på motstånd dels från adelns, dels från regeringens sida. Vid den första riksdagen efter sedan Oskar I bestigit tronen förelåg det åter, och då var Hierta en af dem, som ifrigast understödde förslaget inom det alltjämt gensträfviga ridderskapet och adeln. Reformen lyckades nu vinna de tre öfriga ständens bifall, fick äfven regeringens sanktion samt blef den 19 maj 1845 lag.

Om *ogift kvinnas myndighet* hade sedan 1810, då ständerna tillerkände k. m:t rätt att på nådeväg förklara ogift kvinna myndig, vid några riksdagar förelegat motioner, utan att dock dessa ledt till något resultat; särskildt hade man stridt om huruvida myndighetsåldern borde ställas till 25 eller 30 år.

Vid riksdagen 1850—51 väckte Hierta motion i frågan. Han yttrade i motiveringen:

»En änka om 16 år äger att själf råda öfver sig och sitt gods; en gosse om 15 år äger att råda öfver hvad han själf förvärfvar, och vid 21 års ålder äger en man full myndighet både öfver hvad han ärfver och förvärfvar. Visserligen tillåtes den ogifta kvinnan äfven att vid 15 år disponera öfver hvad hon själf förvärfvat och vid 21 års ålder öfver både hvad hon ärft och förvärfvat; men likasom genom en hånfull och grym parodi på den motsvarande rättigheten åt mannen tillåtes henne icke detta till hennes eget bästa, utan till andras, till förmån för den, som öfverlever henne; hon får disponera öfver dessa sina tillgångar såsom testamentsgifverska. För hela hennes egen lifstid dömer däremot lagen henne till oafbrutet omyndighetstillstånd.»

Hierta föreslog i sin motion, att kvinna må äga vid fyllda 25 år makt att själf förestå sitt arf och att efter fyllda 15 år själf råda öfver hvad hon förvärfvar.

Först 1858 gick reformen igenom, och en kongl. förordning af den 15 juni nämnda år stadgade, att ogift kvinna skulle blifva

myndig vid 25 års ålder, dock först efter anmälan hos vederbörande domstol, att hon själf ville utöfva myndigheten. Denna bestämmelse bortogs 1863.

Med kvinnans myndighet förstods emellertid blott hennes rätt att fritt föfoga öfver sin ärfta eller förvärfda förmögenhet. Hennes rätt att föfoga öfver sin egen person, sin egen framtid, hennes rätt att själf besluta i den för hela hennes lif viktigaste frågan, valet af make, var fortfarande inskränkt genom giftomannainstitutionen, och oaktadt flere sträfvanden inom riksdagen att få den häfd — sträfvanden, hvori Hierta tog verksam del, — kvarstod den till 1872. Först 1884 vanns full jämlikhet med männen, då kvinnornas myndighetsålder bestämdes att liksom männens vara 21 år.

* * *

Mest betydelsefulla och banbrytande voro dock Hiertas sträfvanden för *den gifta kvinnans äganderätt*. Såsom vi redan sett, hade den gifta kvinnan år 1845 fått lika giftorätt med mannen. Denna rätt var dock, så länge mannen lefde, fullkomligt latent, då mannen ägde oinskränkt rättighet att förvalta och föfoga öfver det gemensamma boets hela egendom, sin egen så väl som hustruns giftorätt, med undantag endast af den fasta egendom på landet, som hustrun medfört i boet. Han hade rätt att bortsälja, förpanta, bortskänka eller förslösa denna egendom, utan att hustrun på minsta sätt kunde hindra det.

Med sin humana och upplysta syn på tingen insåg Hierta, att en dylik lag vore ytterst förödmjukande för den gifta kvinnan och hvilken motsägelse det låg däri, att änka eller till myndig ålder kommen mö finge själf råda öfver hvad hon ägde, men skulle nödgas helt och hållet afsäga sig och förlora denna rätt därigenom att hon trädde i äktenskap, utan att något slags förbehåll därvid kunde äga rum till hennes förmån, äfven om bägge makarna önskade det. Han insåg äfven, huru ofta mannens oinskränkta målsmansrätt ledde till upprörande missbruk och fick olyckliga följder för det gemensamma hushållet, i synnerhet i de fall, då mannen vore slösaktig och fallen för skuldsättning och misshushållning. Och han insåg af hvilken stor nytta det i dylika fall skulle vara, om hustrun kunde äga att förordna om hela eller en del af sin enskilda förmögenhet, hvilken, om den således räddades undan följderna af mannens oförstånd, skulle komma icke blott henne själf utan barnen och äfven mannen tillgodo.

Särskildt olycksbringande ansåg Hierta följderna af mannens oinskränkta målsmansrätt vara för de kvinnor af folket, som förtjäna sitt uppehälle med sina händers arbete, och såsom ledare af stora industriella företag, där kvinliga arbetare användes, hade han en rik erfarenhet att åberopa i detta fall. I en af sina motioner yttrar han i detta ämne:

»Inom de obemedlade klasserna händer det mycket ofta, att mannen slår sig på lättja eller starka drycker samt förstör hela sin arbetsförtjänst utomhus, lämnande åt hustrun ensam att försörja sig och barnen, bäst hon gitter. Är hustrun en idog kvinna, som genom egen flit och omtanke kunnat förvärfva någon besparing i kontanta medel, så kan hon möjligen gömma dessa, men hon kan icke, äfven om mannen sedan länge förlupit henne, för denna besparing köpa sig en fast egendom; mannen själf eller hans borgenärer kunna i sådant fall, utan vidare omsvep, lagligen komma och tillägna sig -- man kunde med andra ord, utan oskäl, begagna uttrycket röfva till sig -- denna egendom. Sak samma med varulager och lösörebo, ända intill hennes och barnens kläder.»

En beaktansvärd följd af dessa förhållanden, som Hierta äfven framhåller, är att många unga kroppsarbetande kvinnor, åtminstone i städerna, också om de med hjärtats band fäst sig vid en man, icke vågade genom äktenskapet gifva helgd åt dessa band, af fruktan att mannen skulle främtaga dem hvad de förtjänat. Följden häraf blir naturligtvis en mängd lösliga förbindelser, som undergräfvat all sedlighet och moral och verka fördärfbringande på familje- och samhällslif.

Redan vid 1851—52 års riksdag väckte Hierta sin första motion om inskränkande af mannens målsmansrätt. Den stod i förbindelse med den ofvan omtalade motionen om ogift kvinnas myndighet och innehöll, att kvinna skulle ha rätt att »vid äktenskapets ingående sluta sådant förord, hvarigenom hon må lagligen anses som målsman i afseende på den egendom hon före eller under äktenskapet ärfver eller förvärfver».

Till och med denna obetydliga inskränkning i den äkta mannens maktfullkomlighet ansågs för oerhördt djärf och omstörtande både för familj och samhälle. Det motstånd förslaget rönt var kanske anledningen till att Hierta dröjde några år att återkomma till frågan. Själf uttrycker han i sina »Själfbiografiska anteckningar» sitt beklagande öfver att han »tyvärr begått den försummelsen att icke förnya motionen förrän vid 1862—63 års riksdag».

Äfven motionen vid sistnämnda riksdag afsåg, att förord må kunna göras före äktenskapet om giftorätt samt några andra inskränknigar i mannens målsmansrätt.

Denna sin motion upprepade Hierta i något ändrad form såväl vid den sista ständsriksdagen 1865—66 som vid den första riksdagen under det nya representationsskicket 1867. Samtliga lagutskott erkände tillvaron af missbruk, som påkallade en förändring af lagstadgandena rörande mannens målsmanskap, och önskvärdheten af att ökad skydd tillerkändes hustrun genom förändring af åtskilliga lagrum angående hennes ärfda eller förvärfda egendom. Men både lagutskott och riksdag ansågo svårigheterna att åstadkomma en ändamålsenlig lösning af frågan alltför stora för att något beslut skulle kunna fattas.

Många hyste misstroende mot äktenskapsförord och ansågo införandet däraf som en halfmesyr. Man tviflade på att dylika skulle komma i allmänare bruk och trodde, att de kanske skulle saknas, just där de bäst behöfdes. Själf yttrade Hierta härom i sitt försvar af motionen i Andra kammaren 1867:

»Det åsyftade ändamålet vore visserligen bäst vunnet genom att helt enkelt taga bort hela den paragraf, som handlar om målsmanskapet, därtill jag väl skulle känna mig frestad, och en sådan lagändring innebure ett stort steg framåt. Men som vi veta, gifves det tvänne sätt att åstadkomma reformer i lagstiftningen, det ena att gå gradvis tillväga och i den mån ett nytt steg, som blifvit taget på reformernas bana, visat sig fruktbarande och hälsosamt, gå vidare framåt, och det andra sättet att med ens yrka på hela tillämpningen af en princip utan att bekymra sig om att ett sådant förslag faller den ena gången efter den andra, under förtröstan att den genom sin rättvisa slutligen ändock skall segra. Jag har valt det förre sättet i hopp att genom en mindre reform så småningom kunna förbereda en större.»

Vid riksdagen 1868 ändrade emellertid Hierta taktik och försökte »det andra sättet», det att med ens yrka på hela tillämpningen af principen. Han hade efter öfverläggning med för saken intresserade jurister kommit till den öfvertygelsen, att frågan bäst skulle kunna lösas genom borttagande ur giftermålsbalkens 9 kap. 1 § af de ord, som handla om mannens målsmanskap öfver hustrun; men detta hans förslag blef icke ens föremål för något betänkande från lagutskottet och kom således icke under riksdagens pröfning. Hiertas motioner om den gifta kvinnans äganderätt väckte f. ö. fortfarande

på många håll utom och inom riksdagarna lifligt motstånd. Så berättas det, att lagutskottets ordförande t. o. m. vid ett tillfälle kastat motionen på golfvet och i vredesmod trampat på den, utropande: »Där ha vi nu igen den där förd . . . motionen från herr Hierta!»

Detta afskräckte likväl icke den outtröttlige motionären att äfven vid riksdagarna 1870 och 1871 återkomma till frågan. Han hade insamlat*) en mängd uppgifter om lagstiftningen rörande äkta makars egendomsförhållanden i andra länder och ansåg i synnerhet de i staten Newyork sedan 1860—62 gällande lagarna värda efterföljd. Han föreslog nu upphäfvande af såväl kap. 9 giftermålsbalken (om mannens målsmanskap öfver hustrun) med undantag af föreskriften att hustrun skall följa mannens stånd och villkor, som af några i samband därmed stående lagrum. Alternativt föreslog han, att riksdagen skulle ingå till k. m:t med en skrifvelse med begäran om utarbetandet och framläggandet af ett lagförslag i ämnet, hvarigenom »ett af de mest beklagensvärda missförhållanden inom det borgerliga och familjelifvet kunde afhjälpas».

Hierta fick icke själf upplefva någon ändring i den af honom så länge och så kraftigt bekämpade orättvisa lagen, då han dog den 20 nov. 1872; men säkert var det i främsta rummet, tack vare hans outtröttliga sträfvan, som år 1874 de ändringar kommo till stånd i giftermålsbalken, hvarigenom gift kvinna fick rätt att själf förvalta den egendom hon genom eget arbete förvärfvat, vidare den egendom, som genom äktenskapsförord undantagits från mannens förvaltning, samt den som genom testamente eller gåfva gifvits henne med villkor att den skulle tillhöra henne enskildt.

Kort före Hiertas död stiftades Föreningen för gift kvinnas äganderätt. Inbjudningarna voro undertecknade af Hierta, en af hans döttrar, fru E. Ankarsvärd m. fl. Själf lär Hierta ofta uttryckt den åsikten, att frågan ej kunde påräkna någon framgång, förrän kvinnorna själfva togo den om hand.

* * *

Äfven *kvinnans ställning i samhället* sökte Hierta förbättra genom att skaffa henne ökade tillfällen till inhämtande af kunskaper och vidgade verksamhetsområden. Under riksdagen 1856—57 motionerade han sålunda om *kvinnas anställande vid telegrafverket*. Genom ett kongl. bref till telegrafstyrelsen af den 20 juli 1863 fick hon denna rätt.

*) Härvid hade fru E. Ankarsvärd och en af hans döttrar varit honom behjälpliga.

Redan vid riksdagen 1850—51 väckte Hierta motion — den första i detta afseende vid någon riksdag — att »kvinnor, som ådagalagt prof på insikt och godt uppförande, måtte företrädesvis blifva antagna till *lärarinnor vid folkskolorna*». Detta, som sedan visat sig vara af en så utomordentlig vikt för kvinnokönet och folkundervisningen*), ansågs då af många som en förflugen idé. Hierta återkom dock vid 1856 års riksdag med sin motion, hvori han i synnerhet betonade kvinnornas större lämplighet som uppfostrarinnor. Han yttrar bl. a.:

»Det är en erkänd och ofta upprepad sanning, att det uppväxande släktets uppfostran och första bildning till sedlighet och kärlek för det ädla och goda företrädesvis tillhör kvinnan såsom en af hennes skönaste bestämmelser. Ett i allmänhet mildare sinne-lag, mer tålmod, en finare känsla af grannlagenhet i förening med större snabbhet i uppfattning och aktgifvande, allt egenskaper, som kvinnan i allmänhet äger i högre grad än mannen, synas ock hafva åt henne anvisat rättigheten att blifva använd vid ungdomens undervisning långt mera än det sker i verkligheten.»

Längre fram i motionen yttrar han:

»Om, det får antagas, att jämte den egentliga undervisningen i att läsa, skriva, räkna m. m. äfven sättet att umgås med lärjungarna kan och måste utöfva ett stort inflytande på dessas anlag för sedlighet och borttagande af råhet och själfsvåld, om någon tillsyn i deras sysselsättningar på fristunderna äfven är maktpåliggande, så kan ej gärna mer än en tanke finnas därom, att den kvinliga handledningen härutinnan skall visa sig mer nitisk, ihållande och verksam än det kan förväntas af manspersoner. Flera aktning-svärda författare, som forskat i detta ämne och samlat andra länders erfarenhet, hafva också intygat, att i Förenta staterna i Amerika, hvarest kvinnor stundom innehafva lärareplatser i de allmänna skolorna, äfven där gossar undervisas, har man, just där sådant äger rum, förmärkt en särdeles fördelaktig inflytelse på gossarnas skick och uppförande.«

Och Hierta slutar sin motion med följande ord:

»Min öfvertygelse är att Rikens Ständer, genom vidtagande af ett sådant beslut, skulle både gagna det syftemål, som afsetts med folkskolorna, och förvärfva sig rätt till tacksamhet genom öppnande af ett ökad tillfälle till bergning åt den svenska kvinnan

*) Af samtliga lärare anställda vid folkskolorna 1899 voro 9,950 kvinnor och 5,322 män.

och genom erkännandet af den grundsatsen, som i alla fall skall mer och mer göra sig gällande, att äfven de kvinnor, som icke inträdt i det gifta ståndet, må kunna äga ett rum, en bestämmelse och några borgerliga rättigheter i samhället.»

Den begärda rättigheten gafs genom en kongl. förordning af 1859.

Likaledes var det på Hiertas initiativ den skrifvelse från riksdagen 1858 till k. m:t kom till stånd, hvilken gaf anledning till *Högre lärarinneseminariets grundande år 1861.*

Han understödde äfven med talangfulla anföranden på riksdagen andra förslag om utvidgande af kvinnans medborgerliga rättigheter, så t. ex. 1866 de motioner, som ledde till kongl. förordningen af den 3 juni 1870, hvarigenom kvinna fick rätt att aflägga studentexamen, idka medicinska studier, aflägga medicinska examina och utöfva läkareyrket.

Äfven vid detta tillfälle framhöll Hierta kvinnornas lämplighet såsom lärarinnor äfven för gosskolorna och återopade sig åter på erfarenheten från Amerika. En farhåga, som under diskussionen yttrats för sedlighetens förfall som en följd af ökade rättigheter åt kvinnan, bemötte Hierta med följande ironiska anmärkning: »Det torde ursäktas^o mig, om jag anser däruti ligga icke så litet af pryderi utan äfven af skrymteri från mannens sida, ty vi måtte väl vara ense därom, att där någon fara finnes för kvinnans sedlighet, så kommer den från mannen.»

Han yrkade vid samma tillfälle på att befodringsrätt till tjänster och befattningar, hvartill kvinnan kunde pröfvas lämplig, hädanefter borde henne tillkomma, när hon visade sig äga därtill erforderliga kunskaper och skicklighet. Detta betraktade han såsom ett erkännande af den stora principen om kvinnans rätt till likställighet med mannen. Och — menade han — vore detta erkännande en gång gifvet, så kunde reformen icke gå tillbaka.

* * *

Det säges, att stora män haft utmärkta mödrar. Detta var äfven förhållandet med Hierta. Hans mor var en både på hufvudets och karaktärens vägnar högt begåfvad kvinna, afhållen och aktad af alla som kände henne. Någon direkt inverkan på sonens utveckling kan hon dock icke ha utöfvat, då hon borttrycktes af döden, när han var föga mer än tre år gammal. Af större betydelse var helt säkert det inflytande hans maka utöfvade på honom

— denna ädla, fint bildade kvinna, som i nära fyrtio år troget stod vid hans sida, delande både motgång och medgång med honom. Särskildt på den sida af hans verksamhet, som vi i det föregående sökt att skildra, torde hon haft ett stort inflytande, icke minst därför att hon genom sitt upplysta förstånd, sina ovanliga kunskaper, sin ädla karaktär, sitt kärleksfulla sinnelag lärde honom att tänka högt om kvinnan och om hennes betydelse som medborgarinna och det uppväxande släktets uppfostrarinna.

I den storartade minnesvård af en half million kronor, donerad till Sveriges framtid — i sanning ett monument varaktigare än koppar — som fru Wilhelmina Hierta upprest öfver sin man, har hon handlat i hans anda äfven därigenom, att män och kvinnor äro lika berättigade att skörda frukterna af de frikostiga donationerna. Den professur i nationalekonomi vid Stockholms högskola hon stiftat kan enligt gåfvobrevet beklädas af kvinna såväl som af man. Och fonden Lars Hiertas Minne har till mål »att fritt och oberoende verka för det mänskliga framåtskridandet, och detta hufvudsakligen genom att framkalla och befordra sådana vetenskapliga upptäckter och uppfinningar, sociala förbättringar och frisinnade reformer, som kunna blifva till välsignelse för mänskligheten i allmänhet och Sveriges folk i synnerhet».

Af denna fond understödjas utmärkta kvinnor så väl som män, hvilka kunna verka välsignelserikt vare sig inom de vetenskapliga, de sociala eller industriella områdena, och många äro de kvinnor, som erhållit dylika stipendier från fonden; så t. ex. fröken Agnes Lagerstedt, som genom upprepade understöd kunnat sätta i gång och fullfölja sin välsignelserika verksamhet för »Stockholms Arbetarehem». Likaledes har den stiftat och understödt många företag till gagn speciellt för det kvinliga släktets uppfostran och utveckling. Vi anföra som exempel: upprättande af skolor för matlagning och lärokurser för undervisning däri, skolkök, reformerande af kvinlig slöjd vid folkskolorna, upprättande af stipendiefonder för kvinnor, som studera medicin vid universiteten, äfvensom för kvinnor, hvilka ägna sig åt tandläkareyrket.

Här gäller således principen om kvinnans rätt till likställighet med mannen, denna princip, för hvars erkännande i lagen och i samhället Hierta under decennier kämpade oförskräckt och outtröttligt. Med skäl kan man också, som en af hans minnestecknare säga, att han i detta fall inlagt större förtjänster än någon annan man i vårt land.

Maria Cederschiöld.

Tio konstnärinnors utställning.

Allt sedan någon gång i midten af förra århundradet konstens fäder efter många betänkligheter öppnade Akademiens för de fria konsterna portar äfven för kvinnliga adepter, har det i den svenska konstnärskåren funnits en liten god stock målariinnor och på senare tider äfven bildhuggariinnor. På ingen konstutställning ha kvinnliga namn felats, och det är med heder som våra konstnärinnor försvarat sin plats. När så småningom separatutställningar kommo i bruket, föranstaltades sådana äfven af konstutöfvande damer, och endast från det sista årtiondet kunna vi påminna om fru Löfstädt-Chadwicks, fru Benedicks', fru Bredbergs, Elisabeth Keyzers, fru Thorells och Ellen Jolins utställningar.

En separatutställning, ehuru af kooperativ natur, pågår äfven f. n. i Konstföreningens lokal i Stockholm. Det är ett tiotal af våra nu verkande konstnärinnor, som kommit på den mycket goda idén att slå sig samman om denna utställning, i hvilken man har att se ej någon separatism utan endast en sammanslutning goda vänner och kamrater emellan. De deltagande ha systerligt delat de disponibla väggytorna, och på detta sitt lilla område har vederbörande fått hänga hvad hon själf velat utvälja af sina händers verk. »På så sätt», sade mig en af utställarinnorna, »kan man för en enda gång få fram sitt hjärtas käraste barn, ty om en jury kan man vara säker, att dess val faller på det man själf bryr sig minst om, under det den ratar hvad man själf mest älskar».

Om lokalens utrymme varit större, så skulle måhända åtskilliga af de namn vi nu sakna — såsom Anna Norstedt, Hildegard Norberg, Kerstin Cardon, Clara Löfgren — äfven mött; som det nu är, borde det ej ligga utom möjlighetens gräns, att dessa målariinnor med sig adjungerade ett antal andra och anordnade den fyllnadsutställning, som behöfs för att visa allmänheten hvad den svenska konstnärskåren går för.

* * *

Anna Nordgren är det namn vi först möta — ej i katalogen, där lottdragning lär ha afgjort ordningen — utan i utställningslokalen. Hon disponerar öfver så godt som hela den första rymliga afdelningen, och vid inträdet får man genast en fraiche förnimmelse af en för våra Stockholmsutställningar ny konst. Fröken Nordgren

har mycket riktigt, som hon själf med älskvärd omedelbarhet berättar, under nära ett par decennier vistats utomlands, mest i England, där hon haft bra med porträttbeställningar, utan att hon därför låtit dessa inkräkta på sin frihet. Sålunda har hon haft tillfälle att äfven måla »plein-airer», bondstugeinteriörer och genrer, och att en liten titt öfver till Frankrike emellanåt företagits, därom vittna de »bitar», som äro betecknade Bretagne, Concarneau etc. Åtskilliga gånger har Anna Nordgren exponerat på Salongen i Paris, och det »mentionné», hvarmed ramen till hennes utställda »En moder» är försedd, intygar att detta ej skett utan framgång. Hade fröken Nordgren haft tillfälle att visa sina »opera omnia», så skulle hon ensam kunnat förete en säkerligen mycket intressant utställning; nu få vi nöja oss med hvad hon lyckats »rädda undan» åt sitt fädernesland, och det är tillräckligt för att man skall kunna bilda sig en föreställning om hennes mångskiftande och produktiva konstnärskap. Hennes utställning består af två större genretafflor med figurer i naturlig storlek, fyra porträtt och bortåt tjugo mindre genrebitar och landskap, allt i omväxlande oljefärg, pastell och akvarell.

En kontinental — eller kanske insulär! — fläkt slår oss till mötes från den ofvan omnämnda tafau »En moder», en ung kvinna som, ledande ett barn vid handen och med ett annat på sin arm, med nedslagna ögon stilla skrider fram i ett afföfvadt, disigt landskap. Den väl afvägda kompositionen med sin diskreta färggifning och den unga moderns sympatiska hufvud göra, att man med nöje framkallar denna tafau för sin erinring. För Anna Nordgren representerar den två vintrars pleinair-arbete i Cornwall, som är ett omycket tillhåll för målare och där befolkningen är van vid att tjänstgöra som modeller.

Af de fyra porträtten, hvaraf två framställa yngre damer i resp. rosa och ljusblått samt två äldre i svart, torde pastellen, »Irländsk dam», med sin utsökt läckra behandling af materialet och sitt så lyckligt gifna uttryck taga priset. Öfver hufvud taget förefaller det, som om pastellen lämpade sig bättre för konstnärinnans temperament än oljefärgen, hvilket äfven framgår däraf, att det bästa af hennes här utställda oljefärgs-porträtt ovillkorligen verkar som en pastell. — Ehuru något fruset i tonen är det rosa oljefärgs-porträttet (af friherrinnan v. Otter, f. Taube) i förening med en elegant hållning känsligt och artistiskt uppfattadt, men hade tvifvelsutan verkat ännu bättre, om figuren varit placerad mera till vänster

i duken. — Det blå porträttet kunde varit lyckligare som färgackord, men är vackert skisseradt och ger ett par händer med god karakter. Den andra af de båda porträtterade äldre damerna är den i Stockholm välbekanta fröken Hilda Wennberg, som under årtal haft hand om den kungliga välgörenheten.

När vi så närmare uppmärksamma de mindre taflorna, träffa vi på åtskilligt af en särdeles god halt. I sina landskap inlåter Anna Nordgren sig ofta i ett spirituellt räsønnemang med naturen, där både fyndighet och esprit utvecklas; se t. ex. »Hafsstrand (Bretagne)», »Skyar» och »Höststämning (Irland)». Två bondstugeinteriörer med figur, akvareller, äro delikata i sin flyktiga, något om Egron Lundgren minnande behandling och bära vittne om hurusom konstnärinnans lätta pensel särskildt ägnar sig för detta slags måleri.

* * *

Kännetecknande för fru *Hildegard Thorells* konstnärskap är den konstnärliga vakenhet som gör, att hon ej som så många andra låter sig nöja med vunna resultat, utan att hon, i stället för att bara odla de blommor hon vet går till hennes jordmån, bryter upp ny mark och gör nya odlingsförsök. På så sätt aflockar hon sin egen konstnärsnaturell allt flera sidor, och i detta sakförhållande finner man förklaringen till att fru Thorells saker äro så olika sinesmellan. Hon frestar mycket, hon lyckas i mycket, — det vore en onaturlighet, om hon till detta äfven vore jämn i värdet af sin produktion. »Les défauts des qualités» uteblifva aldrig! Men när förtjänsterna äro så stora, har konstnärinnan rätt att fordra, att man skall bortse från de af dem betingade bristerna och ej bedöma henne efter dessa.

Det bästa af de förut ej offentligt visade arbeten, som fru Thorell utställer, är »Dam i rött». I denna beteckning ligger ett taktfullt »gif akt»; målaren vill tillkännagiva, att man ej står inför ett porträtt som sådant, utan att man skall se på denna tafla som en symfoni i röda toner. Det är också en präktig effekt i denna yppiga rödhåriga unga kvinna med sin pärlemorskimrande karnation, den röda baltoaletten afbrytes lyckligt af den grå fläck, som bildas af de med gants-de-Suède behandskade händerna och armarna, och i minnet ter sig denna frappanta tafla som en flamma i rött och gult. — Porträttet af violinisten fröken Sigrid Lindberg hade vi tillfälle att beundra på Svenska konstnärernas förenings

utställning förra våren och det är med glädje vi återse det, i synnerhet som det här verkar ännu bättre än i Akademien. Den smidiga flickgestalten, iförd en elegant svart klädning, sitter upp makad i ett soffhorn med hufvudet stödt mot en känsligt tecknad hand. Ansiktets bleka färg och hårets blonda urr stå i högsta grad koloristiskt mot den blekrödt skimrande bakgrunden. Charmant i penselföringen, väl tecknad och känsligt uppfattadt som det är, torde detta porträtt tillhöra det bästa af hvad fru Thorell skapat. — Af de utställda herrporträtten är professor Clasons af äldre datum; — en sympatisk bild af den unge, nyss från sina studier i utlandet hemvände konstnären. Professor Jolins porträtt tillhör däremot fru Thorells senaste produktion och är ett gediget arbete, som vinner på att ses några gånger. Porträttet af f. d. excellensen grefve Douglas besitter också goda kvaliteter. Ett porträtthufvud i half naturlig storlek — ett stycke delikat måleri, den på fru Thorells separatutställning för ett par år sedan utställda intagande »Dam i svart» (utom katalogen), hvilken vid detta tillfälle i Dagny omnämdes, samt ännu ett par porträtt utfylla antalet af hvad fru Thorell visar i denna genre. Och detta är ju hennes egentliga område; att hon i sin rastlösa energi söker sig in på andra, må därför ingalunda vara henne förment. Och öfverallt förspörjer man en sträfvan att komma naturen in på lifvet, — en sträfvan, som aldrig blir utan sin belöning.

I samma afdelning, där fru Thorells arbeten upptaga två väggar, fyller *Charlotte Wahlström* den tredje. Fröken Wahlström, som är en af våra talangfullaste landskapsmålare, utställer denna gång ett tjugotal större och mindre landskap, alla med svenska motiv och företeende stor omväxling. Den största och mest betydande duken »Kvällsol» (förut exponerad på Svenska konstnärernas förenings utställning 1900) återger den stund, då solen slår an sitt kraftigaste ackord på naturens strängaspel. Fröken Wahlström har lyckligt löst den vanekliga uppgiften att återge denna stämning, och något af afskedets smärta ligger i detta landskap, som solen öfvergjuter med sitt sista strålbud. Äfven i de andra landskapen visar sig konstnärinnan såsom den där har idkat ett intimt umgänge med naturen, och en bit som t. ex. »Månuppgång» (Arild) är ett fullödigt litet konstverk.

Vår välkända *Ellen Jolin* återse vi alltid med samma nöje. Akvarellerna från Prag, Alhambra och Westminster Abbey erinra oss om när fröken Jolin första gången kom hem från sin långväga

resa utomlands och slog på den med förvåning och förtjusning genom den vackra utställning hon då föredde. Sedan dess ha många akvareller flödat från hennes skickliga och flitiga pensel, och med hvarje år vinner hon i fulländning och konstnärskap. »Rothenburgs murar» är en stämmingsfull akvarell med ett oändligt pittoreskt motiv, åt hvilket konstnärinnan vetat att gifva en viss historiskt koloristisk hållning. Från den sistförflutna sommaren och hösten ger Ellen Jolin en ståtlig interiör från Kalmar slott, några vackra bitar från Öland, hvaribland ett par motiv med får äro mjuka i tonen och natursant gifva, samt tre höststudier från Drottningholm, af hvilka jag ger priset åt »Parkgrinden», både som utförande och som motiv.

Fru *Fanny Brate* utställer en liten samling porträtt och studier. Porträttgenren »Vår» framställer en rosenkindad liten flickprofil i ett fönster. Framför sig har hon en läxbok, men ögonen dröja hellre vid de gula påskliljorna i glaset på bordet, och hela den täcka taflan skulle kunna vara en illustration till Topelii visa »Alauda cantat». När fru Brate de sista åren utställt, har det gärna varit en af dessa rundhyllta små flickor, och man nickar åt dem som åt gamla bekanta. De andra barnporträtten, en liten flicka i rutig klädning och med en trovärdig blick i sina blå ögon samt en liten tjockis till baby, tillhöra samma ämnessfär; man känner, att fru Brate hälst dväljes i den, och det återverkar äfven på hennes konst, som här ger sig tylligast och bäst. »En nyckelharpspelare» är en kärleksfullt iakttagen studie, likaså »Studiehufvud», och bland landskapen utmärker sig särskildt »I Hagaparken» genom sin friskhet.

* * *

Ottilia Adelborg, Gisela Henckel och Elisabeth Warling upptaga tillsammans den afdelning af lokalen, som ännu återstår oss. Den förstnämnda utställer originalteckningarna till såväl hennes egen dråpliga barnsaga »Pelle Snygg», — en så sympatisk antites till Pelle Snusk, glögruffig i åminnelse! — som till den i vinter utkomna »Ute blåser sommarvind», denna den älskligaste och mest fantastiska af alla barnkammarvisor. *Ottilia Adelborg* är den här hemma, som åt våra barn slagit upp portarna till det sagoland, som är befolkadt ej med Pelle Snusk och andra hans osköna vederlikar, utan med varelser som, nobla i uppfattning, form och färg, äro ägnade att omärkligt länka in barnen på den väg, som leder till *det sköna* för

alla upphinneliga rike. Det är alltså en stor kulturell tjänst fröken Adelborg gjort sitt land, och att hon fått många efterföljare förringar icke, utan tvärtom, värdet af densamma. De profbitar vi få se af illustrationerna till den blifvande nya upplagan af Topelii sagor utlofva en värld af nöje åt våra små, på samma gång vi gamla snusförnuftiga knappast kunna se på sådana älskliga saker som »Den röda stugan» eller »Vet mamma» utan att få tårar i ögonen.

Gisela Henckel hör, ehuru utrustad med ett fullt själfständigt temperament, till den falang af unga begåfningar som uppstått omkring Ottilia Adelborg. Att fröken Henckel ej ämnar stanna vid illustrationskonsten visar hon dock genom arten af sina med grundlighet bedrifna studier. Oljefärgstaforna »Plöjhästar», »Sommandag» och »September» (de båda sistnämnda landskap med får och herde) samt de helt enkelt förträffliga små djurstudierna i akvarell visa, hurusom denna unga konstnärinna tar sin konst på rena rama allvaret. Den »dekorativa skissen» åter med sina roliga och fantastiska sjöodjur har redan lockat ut henne på det område, som hon kanske en dag kommer att kalla sitt, och slutligen visar hon sig genom sina illustrationer vara i besittning af en frodig fantasi, som af den enklaste lilla barnkammartrall får ihop en allt efter behovet täck eller humoristisk komposition. Allt detta är förutsättningar, som göra, att man kan våga hoppas mycket af Gisela Henckels framtid.

Fröken *Elisabeth Warling* är en omtyckt och anlitad porträttmålarinna och har många gånger såsom sådan visat sig besitta gedigna egenskaper. Det af henne här utställda damporättet i hel figur, naturlig storlek, är likväl knappast måladt för porträttets skull, ty då hade nog icke konstnärinnan splittrat sig med att förutom lösningen af en i sig så fordrande uppgift därtill lägga ett belysningsproblem af så kinkig art som dagsljus från ena sidan och eldlys från andra. Nu ligger det oro och kamp i taflan. Dessa förnimmelser meddela sig till åskådaren, och resultatet blir det motsatta af hvad man bör uppnå med ett porträtt, nämligen lugn känsla af att stå inför en personlighet, hvilken genom konstnären fått ett plus af lif och innehåll. Men detta försök har säkert gifvit fröken Warling mången god lärdom, och kanske bär det frukter i nästa större arbete hon visar oss. Det andra damporättet fröken Warling utställer häfdar däremot målarinnans goda anseende och länder henne till största heder, käckt i penseln och behagligt uppfattadt som det är. Ett landskap, »På ängen», är friskt gifvet, och interiören »Vid pianot», förut utställdt, har en viss klang.

De två i utställningen deltagande bildhuggarinnorna äro *Alice Nordin* och *Gerda Sprinchorn*. Båda dessa ha studerat vid Akademien i Stockholm, och bägge har vederfarits utmärkelsen att lämna läroverket med dess högsta belöning: den kungliga medaljen. Fröken Nordin utställer en täck statyett i brons, »Vårdröm», och dessutom en del »objets d'art», där hon visar, att den tillämpade konsten väl ägnar sig för hennes begåfning. »Fjärilslek», beslag till elektrisk knapp, är förtjusande så till idé som utförande, och de öfriga sakerna, två askkoppar och en vas i brons, äro eleganta föremål i »art nouveau-stil».

Gerda Sprinchorn gjorde sig genom det arbete, som förra året förskaffade henne kungliga medaljen, »Kleopatra», med ens ett namn i den svenska konsten. Genom sin här utställda staty »Perin», som på ett blad hembjuder mördarens tår åt himlen, visar sig också konstnärinnan äga både formkunskap och känsla. En porträttbyst af en ung man, ett litet nätt Bacchushufvud samt några basreliefer visa, att fröken Sprinchorn har både lust och fallenhet för skulpturens olika grenar.

Eko.

Ett bidrag till auktoritetens historia.

Af *Multatuli**).

Thyगतär mjölkade sin faders kor, och hon mjölkade väl, ty den mjölk hon bar hem gaf mera smör än den, som bars hem af hennes bröder. Jag skall säga dig hur det kom sig, och hör nu noga på, så att du vet det... i händelse du en gång går ut att mjölka. Dock säger jag dig icke detta, för att du skall mjölka som Thyगतär, utan för att visa dig på hennes bröders föredöme, hvilka handlade bättre genom mindre god mjölkning. Handlade *förståndigare* åtminstone.

Innan det unga landtfolket beträder beteshagen, ja långt före den tiden, stå korna vid inhägnaden och vänta på att bli lättade från det öfverflöd, som de ursprungligen höllo i beredskap åt sina kalfvar. Men kalfvarna äta människorna upp, »*emedan de känna sig ägnade till detta*», och då blir det för mycket mjölk i jufren.

*) Pseudonym för den holländske författaren Eduard Douwes Dekker (1820—1887).

Hvad sker nu, medan korna med enfaldig oppsyn stå väntande vid gärdesgården? Under detta stillastående drifves den lättaste delen af mjölken uppåt, grädden, fettet, smöret, och ligger alltså högst upp i jufret.

Den som nu tåligt mjölkar ända tills det sinar, den får fet mjölk med sig hem. Den som har brådtom lämnar grädde kvar.

Och se, Thygatär hade icke brådtom, men *väl* hennes bröder.

Ty dessa påstodo, att de hade rätt till något annat än att mjölka sin faders kor. Men *hon* tänkte icke på denna rätt.

— Min fader har lärt mig att skjuta med pil och båge — sade en af bröderna. — Jag kan lefva af jakt och ströfva omkring i världen och arbeta för egen räkning.

— Mig har han lärt att fiska — yttrade en annan. — Dum vore jag väl, om jag i all min tid hölle på med att mjölka för en annan människa.

— Han har visat mig hur man gör en båt — ropade den tredje. — Jag faller ett träd och går och sätter mig på det i vatt-net. Jag vill veta hvad som finns att se på andra sidan sjön.

— Jag har lust att sammanbo med den blonda Gynä — förklarade den fjärde, — på det jag må ha ett eget hus och därinne Thygatärer*), som mjölka för mig.

Så hade enhvar af bröderna en önskan, ett begär, en *vilja*. Och så uppfyllda voro de af sina böjelser, att de icke unnade sig tid att taga med grädden, hvilken korna, helt bedröfvade, måste behålla för sig själfva, utan nytta för någon.

Men Thygatär mjölkade ända till sista droppen.

— Fader — ropade bröderna till slut — *vi gå vår väg!*

— Hvem skall då mjölka? — frågade fadern.

— Thygatär förstås!

— Hur skall det bli, om äfven *hon* får lust att färdas, fiska, jaga, se sig om i världen? Hur skall det bli, om äfven *hon* kommer på den tanken att sammanbo med något mörkt eller blondt, på det *hon* må ha ett eget hus, med allt hvad därtill hör? Er kan jag undvara, men icke henne... alldenstund den mjölk *hon* bär hem är så fet.

Då sade sönerna efter någon öfverläggning:

— Fader, *lär henne ingenting!* Då skall *hon* troget mjölka vidare till sina dagars ända. Visa henne icke hur den spända senan, i det den drager ihop sig, skjuter pilen åstad: då får *hon* ingen lust

*) Thygatär (grek.) = dotter; Gynä = kvinna.

till jakt. Dölj för henne den egenskapen hos fiskarna, att de svälja en hvass krok, endast den är beklädd med litet bete: då skall hon icke tänka på att kasta ut metspön eller nät. Lär henne icke hur man kan urhålkä ett träd och fara bort på det till andra sidan sjön: då skall hon icke känna någon längtan efter denna andra sida. Och låt henne aldrig få reda på, att man tillsammans med någon blond eller mörk kan förvärfva ett eget hus och hvad därtill hör! Låt henne aldrig få veta något af detta, o fader; då skall hon stanna hos dig, och mjölken från dina kor skall vara fet! Emellertid... låt oss få gå, fader, enhvar dit han lyster!

Så talade sönerna. Men fadern — som var en försiktig man — genmälde:

— Å men hvem kan hindra, att hon får reda på hvad icke jag lärt henne? Hur blir det, om hon får se trollsländan fara på en flytande gren? Och om den utdragna tråden i hennes spånad, efter att ha återtagit sin förra längd, hastigt drager ihop sig och händelsevis slungar bort hennes spole? Och om hon vid bäckens rand iakttaget hur fisken snappar efter masken, som kröker sig, men i missriktad glupskhet går miste om den och hakar fast sig på säfvens hvassa hylsa? Och slutligen, om hon träffar på ett litet näste, sådant som lärkorna bygga sig i klöfvern, när maj är inne?

Sönerna funderade ytterligare och sade så:

— Hon kommer icke att lära sig något därpå, fader! Hon är för dum för att hämta begär ur kunskap. Icke ens *vi* skulle fått reda på något, om du ingenting sagt oss.

Men fadern svarade:

— Nej, dum är hon icke! Jag fruktar, att *hon* af sig *själf* skall lära hvad *ni* icke lärde utan mig. Dum är icke Thygatär!

Därefter funderade sönerna på nytt — denna gång djupare — och sade sedan:

— Fader, säg henne: att *veta*, *begripa* och *begära*... är syndigt för en flicka!

Denna gång var den mycket försiktige fadern ställd tillfreds. Han lät sina söner draga bort på fiskafänge, på jakt, in i världen, ut på fria vidder... öfverallt...

Men att *veta*, *begripa* och *begära* förbjöd han Thygatär, som i enfald fortfor att mjölka ända till slutet.

Och så har det förblifvit allt intill denna dag.

En kvinnas verk.

Denna öfverskrift skulle man med fog kunna inrista öfver porten till en skapelse, som utan tvifvel hör till ett af de vackraste, framgångsrikaste affärsföretag, som på senaste åren satts i gång i vår hufvudstad.

Ett affärsföretag en kvinnas verk. Man är i vårt land ej van att sammanställa dessa båda begrepp. Vi äga helt visst en del finansiellt dugliga kvinnor, som stå i spetsen för några blomstrande praktiska företag, men att tillmäta dem någon undantagsställning inom vår affärsvärld vore öfverdrifvet. Men det verk jag här åsyftar intar utan gensägelse en undantagsställning, enastående som anläggning, enastående som resultat. Och det är en kvinnas verk.

Beviset för sanningsenligheten af mitt påstående ligger framför mig. Det är beskrifningen på detta verk, lämnad af dess skaparinna. Boken, som innehåller denna beskrifning, heter *Stockholms arbetarehem af Agnes Lagerstedt* och den utgör ett det mest talande vittnesbörd om det klara praktiska förstånd, den framstående organisationsförmåga och den skarpa blick för detaljerna såväl som för det väsentliga, som varit de ledande faktorerna vid genomförandet af det verk som skildras. Det tryckta arbetet kan godt mäta sig med det af sten, en förträfflig text till en förträfflig bild, solidt, innehållsrikt, intressant i alla dess delar, i sin helhet, man kan godt säga, af en imponerande verkau.

Jag har här som en inledning till det lilla referat jag afser att lämna öfver fröken Lagerstedts skapelse först framhållit dess praktiska sida. Det är ju den som faller mest i ögonen. Men behöfver jag betona, att det är den etiska betydelsen som är den förhärskande vid detta företag, att det är dess egenskap af kärleksverk som utgör dess hufvudsakliga styrka och att däri ligger dess bestående värde? Människokärleken är den andliga grundstenen i denna med människohänder uppförda byggning och därför kan man med sanning därom säga, att den är byggd på hälleberget.

* * *

Det var erfarenheterna från hennes verksamhet som folkskollärarinna i Stockholm som hos Agnes Lagerstedt väckte öfvertygelsen, att det är i de dåliga hemmen eller rättare i de usla bostäderna

man har att söka grunden till arbetarebefolkningens låga sedliga ståndpunkt. Hon hade haft rikt tillfälle att iakttaga det så väl i andligt som fysiskt afseende olycksdiga inflytande, som de dåliga hemmen utöfva både på det uppväxande släktet och dess uppfostrare. Hon hade sett hur det moraliska tillståndet oftast var beroende af de lokala förhållandena och att dessas usla beskaffenhet rent af tvingar mången hederlig man och kvinna in på brottets och lastens väg. Utan tvifvel ligger det en djup sanning i förf:s påstående, att orsaken till osedligheten och de många oäkta barnens tillkomst inom arbetsklassen icke beror af de stackars kvinnornas dåliga sedliga karaktär, utan till allra största delen af de sorgliga bostadsförhållandena. Det är bostädernas dåliga beskaffenhet, de höga hyrorna och det däraf beroende olycksaliga inneboendesystemet som är en af grundorsakerna till arbetarebefolkningens demoralisation.

Ju mera fröken Lagerstedt tänkte sig in i dessa förhållanden, ju lifvigare genomträngdes hon af öfvertygelsen, att något måste göras för att afhjälpa detta elände. Samtidigt gjorde hon sig den frågan: »Kan jag göra något därvid?» Och frågan utmynnade i bönen: »Mätte Gud hjälpa mig att i någon mån få bidra till minskande af denna nöd!»

När ofvanstående tanke slagit rot i förf:s själ, dröjde det ej länge förrän hon sökte få den förverkligad. Varmhjärtade personer, färdiga att taga upp en idé, som utgår från den sanna humanitetens principer, ha aldrig fattats i vårt samhälle. Så vann fröken Lagerstedt snart anhängare och uppmuntrare, förnämligast inom styrelsen för Lars Hiertas minne, hvilken med den för denna stiftelse utmärkande frikostigheten och vakenheten för alla ädla samhällsnyttiga reformer satte henne i stånd att realisera sin plan. Dess första åtgärd var att bevilja fröken Lagerstedt ett understöd för studerandet af Octavia Hills och miss Cons' världsberömda välgörenhetsarbete bland de fattigare klasserna i London.

Af mycket stort intresse är den redogörelse, som föreliggande arbete lämnar om dessa framstående kvinnors storartade verksamhet, dels ur förut tryckta berättelser, dels från förf:s på ort och ställe inhämtade personliga iakttagelser. Det system, som miss Hill använder, är förnämligast grundadt på det personliga ingripandet. Hon hade kommit till insikt af att bästa sättet att lära känna en fattig familjs ekonomiska och husliga förhållanden är att söka komma i beröring med densamma i egenskapen af hyresvärd. En mängd utmärkt organiserade arbetarebostäder i skilda delar af

London, där vice-värdskapet handhafves af bildade kvinnor enligt miss Hills lika humant uttänkta som praktiskt utförbara system, äro ett talande bevis för dess förträfflighet.

Vid återkomsten från sin studieresa blef fröken Lagerstedts nästa åtgärd att söka få sina därunder vunna erfarenheter tillämpade i Stockholm. Hennes försök kröntes med framgång. Stockholms stad tillmötesgick beredvilligt hennes anhållan om att få öfvertaga vice-värdskapet i några staden tillhöriga mindre egendommar vid Nybergsgränd på Östermalm.

Det lilla rike, som fröken Lagerstedt hade att råda öfver och dit hon inflyttade i oktober 1889, ter sig på afbildningen måleriskt nog och utgör en ganska pittoresk bild af det »Stockholm som går». I verkligheten var det dock mindre tilltalande. Det utgjordes nämligen af en hel komplex af ruckel, det ena mera fallfärdigt än det andra och åtnjutande ett så dåligt rykte i grannskapet, att t. o. m. bland de fattiga följande tal var gängse: »I Nybergsgränd? Nej tack, där vill jag inte hyra, där kan inte hederligt folk bo».

Beskrifningen på den nya vice-värdinnans första inträde i sin bostad och erfarenheter under vistelsen där är full af spännande detaljer. För oss, som sitta i våra bekväma, vackra, väl ombonade rum, förefaller det fast otroligt, att en bildad kvinna af fri vilja velat slå sig ned i en dylik eländets boning. »Golfvet var uppruttet, tak och väggar så inpyrda af smuts, att det ej kan beskrivas — om dagarna stördes lugnet af ohyfsade kvinnors kif och gräl, om nätterna af druckna karlar och ruskiga uteliggare, som af gammal vana sökte sig in i trappor och förstugor genom den olästa gårdsporten».

Det dröjde dock ej länge, förrän vice-värdinnan först fick sin egen bostad upphyfsad, ja t. o. m., »så underligt det låter, mycket hemtreflig» och sedan lyckades få de öfriga lägenheterna jämförelsevis snygga och beboeliga. Så småningom började den nya ordningsmaktens förädlade inflytande göra sig gällande. De stackars förvildade människorna kommo snart underfund med att det var ett verkligt personligt intresse som besjälade den nyinflyttade »frökens» sträfvanden att få ordning och hyfsning införda i det gemensamma hemmet. Tack vare hennes försorg blefvo hyrorna nedsatta, reparationer och förbättringar verkställda, små planteringar ordnade, ja under årens lopp förvandlades de små husen i Nybergsgränd, som en gång varit traktens skräck, till ett litet mönstersamhälle, där bostadslägenheterna nu voro lika eftersökta, som de förr varit illa

anskrifna. Detta i korthet förhistorien till fröken Lagerstedts missionsverksamhet bland Stockholms arbetarebefolkning.

Fortsättningen däraf utgör berättelsen om huru från denna ringa början den vackra skapelse uppstått, som i dag bär namnet »Stockholms arbetarehem». Ty trots alla förbättringar hade de små bofälliga kojorna i Nybergsgränd olägenheter, som icke den bästa vilja i världen, icke det ihärdigaste arbete kunde afhjälpa. »Bättre bostäder» var också det mål, för hvilket fröken Lagerstedt sträfvade. Huru hon lyckades vinna några för arbetarnas väl nitälskande och med affärsduglighet begäfvade personers intresse för saken, hur, tack vare dessas själfupppoffrande nit, pennningar anskaffades, inbjudning till aktieteckning utfärdades, hur ett bolag, Aktiebolaget Stockholms Arbetarehem, bildades, en byggnadsfond vanns och hur äntligen grunden till Stockholms arbetarehem våren 1892 lades, hvartill de första spadtagen togs af en arbetare från Nybergsgränd, om allt detta vet föreliggande arbete, på ett lika sakrikt som intressant sätt att berätta.

Det måtte ha varit en stolt dag för fröken Lagerstedt, då hon tillika med en hel liten koloni af arbetarefamiljer, för hvilka hon fortfarande skulle utöfva en vice-värdinnas ämbete, tog det nyuppförda hemmet i besittning, hvilket, jämfördt med de små kåkarna i Nybergsgränd, väl kunde kallas palatslikt såväl i inredning som till proportioner. Detta var i oktober 1893. Föga mer än tre år därefter reste sig ännu ett par storartade hus vid sidan af de första, afsedda för samma ändamål och byggda på samma bolags föranstaltande, och i den dag som i dag är utgöres den under namn af »Stockholms arbetarehem» uppförda byggnadskomplexen, som fyller nära nog ett helt kvarter i krökningen af Sibylle- och Jungfrugatorna på Östermalm, af fem stora vackra hus förenade genom ett mellanliggande gårdsrum.

Af fröken Lagerstedts bok får man en intressant inblick i detta lilla samhälles sammansättning och organisation, en liten stat i staten, med fasta lagar och förordningar, där vice-värdinnan är president, men där för öfrigt ordningen handhafves enligt själfstyrelsens principer. Ty innevånarna i denna lilla arbetarekoloni tyckas ha kommit till insikt om att det ligger i deras eget intresse att tillhålla både sig själfva och sina grannar att de vackra, bekväma, hälsosamma och väl uppförda bostäderna blifva väl vårdade och ordning och skick upprätthålles inom det gemensamma hemmet. Så har respekten och tillgifvenheten för »fröken» varit den första ärf-

fjädern till iakttagande af renlighet, aktsamhet och ett stillsamt och ordningsfullt uppförande, sedan har man funnit att detta äfven öfverensstämde med den egna fördelen. Bolagets ändamål »att genom inrättandet af lämpliga och sunda bostäder, uthyrda till billigast möjliga pris, verka för hyresgästernas trefnad och höjande i moraliskt hänseende» synes således af allt att döma på ett effektivt sätt här ha blifvit vunnet. För öfrigt hänvisar jag till det tryckta arbetet för vidare upplysningar angående »Arbetarehemmet», där noggranna redogörelser lämnas för dess inredning och bostadsförhållanden, för hyresgästernas villkor, skyldigheter och förmåner, för de med hemmet sammanhörande inrättningarna såsom sjukkassa, skollofskolonier, arbetsstuga, läsestuga, samlingsal, bibliotek, handelsbod, etc. etc. De utmärkt vackra helsides-planscherna i ljustryck bidraga också till att öka arbetets intresse och åskådighet.

Hvad jag här, ehuru alltför ofullständigt, meddelat, torde dock vara tillräckligt för att låta läsaren lifligt instämma i förf:s i slutet af boken uttalade förhoppning »att flera, ja många flera sunda och snygga bostäder måtte beredas för våra arbetare och att Aktiebolaget Stockholms Arbetarehem, så väl som andra bolag, hvilka arbeta för samma mål, må kunna utvidga sin verksamhet».

Med kännedom om den sannt humana och offervilliga andan hos vår allmänhet, som när det gäller verkligt goda ändamål aldrig brukar förneka sig, kan man hoppas att den här uttalade önskan skall gå i uppfyllelse. Men, har någon sagt, om det ock finnes godt om personer med kapital och företagsambetsanda samt villiga att offra tid och penningar för det allmänna bästa, så är det svårt att finna mer än *en* Agnes Lagerstedt. Och i sanning, när man tagit kännedom om hennes välsignelsebringande verksamhet och dess stortartade resultat, känner man sig manad att instämma i det sagda. Själf är fröken Lagerstedt dock af den meningen, att det »missionsfält» på hvilket hon varit en så framgångsrik pionier, skall öppna ett rikt verksamhetsområde för mången efterföljare. Ja, hennes exempel skall helt visst locka till efterföljd och man har allt skäl att instämma i förf:s egna ord i hennes företal: »Glädjande skulle det i sanning vara, om många bland våra mera lyckligt lottade kvinnor kunde finna det som en lifsuppgift att på detta sätt verka för sina medmänniskors bästa.»

L. D.

De kvinliga läkarnas petition.

Den nyligen till K. M:t af 31 kvinliga läkare och medicine studerande undertecknade petitionen om rätt för kvinlig läkare att, där ej grundlagen sådant förbjuder, innehafva offentlig läkarebefattning är af följande lydelse:

Till Konungen.

Undertecknade, svenska kvinliga läkare och medicine studerande, tillåta sig härmed i underdånighet påkalla Eders Kongl. Majestäts uppmärksamhet för följande framställning. När Eders Kongl. Majestät med anledning af Rikets Ständers skrifvelse af den 12 juni 1866 efter vederbörande akademiska myndigheters hörande i nådig skrifvelse till Kongl. Sundhetskollegium den 3 juni 1870 täcktes förklara, »att rättighet till läkareyrkets utöfvande må tillkomma äfven kvinna, hvilken aflagt de såsom villkor för denna rättighets förvärfvande i författningarna föreskrifna prof», och i sammanhang därmed meddelade de däraf betingade föreskrifter angående kunskapsprofs afläggande, förmälde sig emellertid Eders Kongl. Majestät »hafva funnit betänkligheter i allmänhet möta för kvinnas anställande i offentlig ämbetsbefattning såsom läkare».

På grund af detta uttalande har Kongl. Medicinalstyrelsen ansett och anser sig fortfarande förhindrad att ens på förordnande att kvinna uppdraga skötandet af någon som hälst läkarebefattning, som kan rubriceras såsom offentlig, och de kvinliga läkarna i vårt land äro således uteslutande hänvisade till den enskilda praktiken.

Under de 30 år, som förflutit, sedan 1870 års nådiga skrifvelse öppnade läkarebanan för svenska kvinnor, har ett relativt stort antal sådana ägnat sig åt medicinska studier. I vårt land hafva hittills icke mindre än 14 kvinnor legitimerats såsom läkare och efter allt att döma kommer deras antal under den närmaste framtiden att betydligt ökas. Frågan om kvinnas tillträde till offentliga läkareplatser är icke blott af betydelse för de kvinliga läkarna och medicine kandidaterna, det kan äfven ligga i det allmännas intresse, att sådana befattningar blifva för kvinnor tillgängliga. Äfven om man hyllar den uppfattningen, att manliga läkare i allmänhet äro de kvinliga öfverlägsna, borde man dock ej behöfva frukta, att den allmänna läkarevärden skulle komma att lida därigenom, att läkaretjänster, som hittills varit de manliga läkarna förbehållna, finge beklädas äfven af kvinnor. I hvarje fall blefve det ja skicklighet och förtjänst, som komme att bestämma hvem som erhöle platsen.

Det fall kan till exempel inträffa att för upprätthållandet af ett förordnande tillgängliga finnas tvenné, en fullt meriterad och duglig kvinlig medicine licentiat och legitimerad läkare samt en manlig medicine kandidat, som kanske endast fullgjort en del af den före-

skrifna praktiska tjänstgöringen och för hvilken flere hela områden af den medicinska praktiken äro alldeles främmande. Skulle nu gällande tolkning af ofvannämnda Kongl. bref tillämpas, måste i sådant eller liknande fall den senare, mindre meriterade, förordnas med förbigående af den förra mera meriterade, något som knappast kan tänkas vara till fromma för den allmänna läkarevården.

Med detta exempel jämförliga saklägen kunna naturligen förekomma på alla stadier och skola i en framtid säkerligen icke blifva sällsynta

Vidare torde läkaretjänster finnas, som särskildt ägna sig att beklädas af kvinnliga läkare.

Dessas lämplighet som kvinno- och barnläkare har tydligt framhållits af Kongl. Sundhetskolegium i dess yttrande af den 14 mars 1867 öfver kvinnors eventuella läkareverksamhet.

Sundhetskolegium anför där, att läkarebefattningar vid barnbördshus samt andra sjukhus för kvinnor och barn kunde ifrågakomma till att beklädas af kvinnor.

Emellertid förekommer icke endast vid de nämnda anstalterna läkarevård af kvinnor och barn, hvilka ju utgöra $\frac{2}{3}$ af befolkningen.

Under nuvarande förhållanden kunna endast de ekonomiskt bättre lottade anlita kvinnlig läkare. Tillfälle härtill kunde beredas äfven obemedlade kvinnor och familjer, om ett samhälle ägde rättighet att anställa en kvinnlig läkare i en eller annan egenskap. I hvarje fall torde rätt och billigt vara, att ett samhälle, som själf af någon anledning önskar kvinnlig läkare, på vanligt sätt anställd, icke förvägras detta genom någon allmän författning.

Såsom ett skäl mot kvinnas auställande i offentlig ämbetsbefattning såsom läkare, har af Kongl. Sundhetskolegium i förut nämnda skrifvelse anförts olämpligheten däraf, att kvinnor behandla manliga patienter, hvilket naturligtvis ofta skulle blifva fallet med den i offentlig tjänst anställda kvinnliga läkaren. Dock har under hela vår studietid, som omfattar långvarig direkt vård och handhavande af patienter, aldrig någon hänsyn tagits till dessas kön.

På klinikerna få de kvinnliga tjänstgörande undersöka och sköta manliga patienter i lika stor utsträckning som kvinnliga, och oss veterligen har aldrig någon olägenhet ansetts uppstå häraf. För öfrigt våga vi hänvisa till det vackra exempel, som vårt lands högt utvecklade sjuksköterskeinstitution erbjuder därpå, att kvinna är både lämplig och villig att utöfva sjukvård inom alla områden och åt alla slags människor.

Anses sjuksköterskor kunna utan olägenhet anställas vid manliga sjukhusafdelningar, borde väl icke ur nu afhandlade synpunkt någon tvekan kunna uppstå rörande kvinnors förordnande till den högre sjukvård, som tillhör läkarens kall. Ett annat skäl, som anförts mot kvinnors tillträde till offentliga läkarebefattningar, är att en del sådana medföra ansträngningar, som skulle öferskrida hennes krafter. Vid bedömandet af de manliga och kvinnliga läkarnas

relativa kraft torde man ej kunna lämna utan afseende det vittnesbörd, som likheten i deras studier gifver. Den medicinska kursen är allmänt känd för att vara den mest kraftkräfvande af alla, eller för att begagna Sundhetskolegii ord om denna sak: »Längre, svårare och mera omfattande än någon annan», och den hittills vunna erfarenheten rörande genomgåendet af denna kurs gifver icke vid handen, att kvinnor, vare sig med hänsyn till den använda tiden eller till examensresultaten, bestått profvet sämre än män. De ansträngningar, som fordras af barnmorskorna på landet, kunna i många fall jämföras med dem en läkare måste underkasta sig, och ändock äro barnmorskeyrkets utöfvare till följd af sin sämre ekonomiska ställning ofta hänvisade till arbete vid sidan af sitt kall.

Förutom hvad som här påpekats, torde ock kunna ifrågasättas, huruvida ej i någon mån en orättvisa ligger däri, att de kvinnliga läkarna, för hvilka staten uppställer samma kompetensfordringar som för de manliga, likväl måste, med afseende på rättigheter, i väsentlig mån stå tillbaka för de senare. Den kvinnliga läkaren gör ju under samma förhållanden alltid samma teoretiska studier, genomgår samma kurser, fullgör samma praktiska tjänstgöringar och aflägger samma prof som den manlige.

I det här förut nämnda nådiga brefvet af 1870 medgafs, att vid Karolinska institutet för de kvinnliga studerande, som sådant önskede, tillfälle skulle beredas att genomgå en särskildt för dem inrättad lärokurs i anatomi samt att för öfrigt så väl universitetens medicinska fakulteter som Karolinska medikokirurgiska institutets lärarekollegium ägde att i undervisningens anordning vidtaga sådana mindre förändringar, som för dessa kvinnliga studerande kunde finnas vara af behovet påkallade. Under den tid af mer än 20 år, som kvinnliga medicine studerande funnits i vårt land, har emellertid aldrig något undantag eller någon ändring gjorts för dem. Hvarken hafva de själfva begagnat sig af den rättighet, som genom ofvannämnda nådiga skrifvelse dem medgafs eller hafva deras lärare funnit af behovet påkalladt att för deras räkning taga den i anspråk. Äfven ur en annan synpunkt kan en orättvisa sägas ligga i det nuvarande förhållandet. Det försvårar nämligen den kvinnliga läkarens utbildning i hemlandet. Tjänstgöringen som underläkare vid sjukhus och hospital är ju, på grund af den praktiska öfningen under en mera erfarens ledning, i detta hänseende af stor betydelse, och denna utbildning har med undantag af de få amanuensplatserna varit de kvinnliga läkarna förmenad. Hittills hafva de i kostsamma utländska studier sökt en ersättning härför.

Hvad beträffar de medicinska auktoriteternas i vårt land ställning till förevarande fråga, så uttalade redan 1867 Lunds universitets medicinska fakultet i sitt utlåtande den 8 oktober nämnda år beträffande kvinnlig läkare den förhoppningen, att *»det måtte tillförsäkras henne alla de förmåner och all den befordran, hvartill väl vitsordade kunskaper och ådagalagd skicklighet berättiga»*, och Karolinska

institutets lärarekollegium, som enligt dess utlåtande den 24 septembar 1869 tänkt sig, att kvinnliga läkare skulle komma att verka ej blott i de större befolkningscentra, utan ock på landsbygden och i de mindre städerna och därvid vara tvungna att utöfva medicinen i hela dess omfång», föreställde sig, att kvinna endast »till en början och tills vidare icke komme att bekläda läkareämbete».

Karolinska institutets lärarekollegium har ock, i likhet med Upsala universitets medicinska fakultet, ansett sig oförhindradt att låta kvinnliga medicine kandidater och licentiatier bekläda amanuensbefattningar vid sina kliniker.

Det torde ock förtjäna nämnas, att fall förekommit, då en så ansvarsfull och i själfva verket till offentliga förrättningar hänförlig åtgärd som en rättsmedicinsk obduktion utförts af kvinnlig läkare samt blifvit af Kungl. medicinalstyrelsen godkänd och honorerad.

Till slut tillåta vi oss att med ledning af oss till buds stående uppgifter anföra, huru det i åtskilliga andra länder förhåller sig med kvinnas tillträde till offentliga läkarebefattningar.

I *Norge* äro kvinnliga läkare berättigade att bekläda kommunalläkaretjänster och hafva äfven tillåtits innehafva reservläkaretjänster vid rikshospitalet, vid förlossningsanstalten i Kristiania, vid statens asyl för sinnessjuka m. fl. befattningar.

I *Danmark* kunna kvinnliga läkare vinna anställning såsom fast afönade assistenter vid statens och kommunens sjukhus äfvensom vid anstalter för sinnessjuka.

I *Finland*, det land, hvars kultur väl är mest jämställd med vår och där den medicinska utbildningen mest liknar vår egen, hafva kvinnliga läkare beklädt assistentläkaretjänster vid allmänna sjukhuset i Helsingfors, kommunalläkaretjänster på landet samt en del läkaretjänster i städer. Förslag föreligger att betydligt utsträcka kvinnlig läkares befogenhet i detta hänseende. Med anledning häraf diskuterades vid Finska läkaresällskapets 17:de allmänna möte den frågan: »Äro inskränkningar nödiga med afseende på kvinnliga läkares rätt att idka läkarepraktik och bekläda läkaretjänster — och i sådant fall hvilka?» Efter en uttömmande diskussion, hvilken hufvudsakligen rörde sig just om kvinnas lämplighet att bekläda läkaretjänster, enades mötet om följande resolution: »att förordningen af den 18 februari 1890 angående utöfning af läkarekallet i Finland borde äga tillämpning äfven på kvinnliga läkare och medicine kandidater, dock med den inskränkning, att de samma ej ega tillträda till militärläkaretjänster.

I *Ryssland* hafva kvinnliga läkare rätt att bekläda kommunala läkaretjänster samt föreståndareplatser vid sjukhus och sjukstugor på landet; äfvensom enahanda befattningar vid en del sjukhus i städerna.

I *Berlin* har nyligen en kvinnlig besiktningsläkare anställts. Äfven i åtskilliga andra länder innehafva kvinnliga läkare offentliga ämbetsbefattningar.

På grund af ofvan anförda tro vi, att ett vidgande af kvinlig läkares verksamhetsområde icke blott icke kan medföra några olägenheter, utan att det för sig har talande skäl, särskildt ur den rättvisans synpunkt, som skulle fordra, att samma studier och examina, samma förtjänster och samma skyldigheter skänkte samma förmåner, rättigheter och utsikter.

Vi våga därför i underdånighet hos Eders Kongl. Majestät anhålla, det Eders Kongl. Majestät täcktes i nåder förklara, att Kongl. Brefvet af den 3 juni 1870 icke må lägga hinder i vägen för att äfven kvinna i alla de fall, där ej grundlagen sådant förbjuder, må innehafva läkaretjänst, till hvilken vetenskapliga och praktiska meriter kunna henne berättiga.

Petitionen har följande namnunderskrifter:

Karolina Widerström, Hedda Anderson, Maria Folkesson, alla tre med. lic. och praktiserande läkare i Stockholm, Anna Stecksén, med. d:r, Stockholm, Ellen Sandelin, med. lic., prakt. läk. i Stockholm, Sofi Holmgren, med. lic., prakt. läk. i Malmö, Hanna Christer-Nilson, med. lic., prakt. läk. i Helsingborg, Sigrid Engström, född Molander, med. lic., prakt. läk. i Visby, Elin Beckman, med. kand. *) Alma Sundqvist, med. lic., Anna Kaijser, född Lovén, med. kand., Ada Nilson, med. lic., Mathilda Lundberg, med. kand., Julia Kinberg, född Rosenbaum, med. kand., Hertha Johansson, med. kand., Signe af Klintberg, med. kand., Malin Wester, med. kand., Inez Laurell, med. kand., Maria Myhrman, med. kand., Alfbild Tamn, med. kand., Lilly Paijkull, med. kand., Gerda Uddgren, med. kand., Anna Jansson, med. stud., Anna Clara Romanus, med. stud., e. o. amanuens, Gertrud Gussander, med. stud., Gunhild Söderbaum, med. stud., Hilma Wengberg, med. stud., Mathilda Freidenfelt, med. stud., Inga Säve, med. stud., Ulrika Erikson, med. stud., Märta Apelskog, med. stud.

Föreningsmeddelanden.

Ellen Fries' bibliotek. Vid sitt sammanträde den 6 febr. beslöt Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse att vidtaga åtgärder till förvärfvande af dr Ellen Fries' bibliotek. Detta beslut var närmast föranledt af en artikel i Stockholms Dagblad för den 4 febr., hvori uttalades önskvärheten af att nämnda bibliotek, som var ämnadt att försäljas i början af nästa månad å Stockholms auktionskammare, skulle räddas från förskingring och i odeladt skick öfverlämnas exempelvis till Fredrika-Bremer-Förbundet för att bilda grundstommen till »ett kvinligt fribibliotek».

*) Har sedan aflagt med. lic.-examen.

Till denna tanke har styrelsen lifligt anslutit sig, och enligt dess beslut har en lista för tecknande af bidrag till ofvannämnda ändamål framlagts på Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, hvarjämte man genom notiser i Stockholms dagliga tidningar väddjat till allmänheten för planens realiserande. Den beräknade summan för inlösande af biblioteket, som omfattar öfver 2,500 nummer, hufvudsakligen i vetenskapliga ämnen, är anslagen till omkring 2,000 kr.

*

Med anledning af fru R. Blehrs 50:de födelsedag d. 12 febr. 1901 har Fredrika-Bremer-Förbundet till fru Blehr affåtit en skrifvelse med följande lydelse:

Då det framgångsrika och värdefulla arbete Ni, fru Blehr, utfört till höjandet af de norska kvinnornas ställning på de mest skilda områden, äfven för kvinnorörelsen i sin helhet äger stor betydelse, beder Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse att med anledning af Er 50-årsdag till Er få framföra sin hjärtliga lyckönskan och sitt tack för hvad Ni verkat genom Ert arbete och för det Ni genom Ert personliga inflytande utgör en föreningslänk, som mäktigt bidrager att närma de båda bröderlandens kvinnor till hvarandra.

*

Fredrika-Bremer-Förbundets samkvämskomité hade till torsdagen d. 14 febr. 1901 kl. 7 e. m. i Nya hushållsskolans lokal, 19 Västra Trädgårdsgatan, anordnat ett samkväm, hvarvid hölls ett föredrag af dr Ellen Sandelin öfver ämnet: *Om de kvinnliga läkarna och deras ställning i olika länder.*

Från skilda håll.

Återtaget besvär. Med. lic. Alma Sundqvist i Stockholm har återtagit sina besvär öfver medicinalstyrelsens beslut, hvarigenom hon såsom varande kvinna förklarades inkompetent till erhållande af underläkarebefattningen vid Stockholms kurhus.

*

Sjukvård i hemmet. Kurser i praktisk sjukskötsel för kvinnliga familjemedlemmar, hvilka äga håg och tillfälle att förvärfva sig någon kännedom om sjukvård, komma att anordnas af sjuksköterskan fröken Sally Peterson, hvilken med utmärkta vitsord under fyra år arbetat såsom instruktionsköterska vid Sophiahemmet.

Den till omkring 36 timmar beräknade kursen omfattar: vårdarinnans förpliktelser; sjukrummet; sjukvård i allmänhet; iakttagelser öfver den sjuke; sjukbehandling; rengöring af sjukrum m. m. vid smittosamma sjukdomar; anläggande af förband; barnavård och barnasjukvård.

Det förelästa åskådliggöres så långt möjligt genom undervisningsmaterial bestående af säng och alla slag af sjukvårdsartiklar.

Anmälningar till kursen mottagas samt öfriga upplysningar lämnas af fröken Sally Peterson personligen hvarje helgfri dag kl. $1\frac{1}{2}$ 2— $1\frac{1}{2}$ 3 e. m. Grefturegatan 25 A, 2 tr.

*

Hemtrefnad. *Praktisk tidning för kvinnan.* Vi hafva vid åtskilliga tillfällen påpekat denna lilla välredigerade tidning, som hittills visat sig på ett så förträffligt sätt fylla sitt ändamål, att bereda hemmen, i all synnerhet dessas kvinliga medlemmar, matmödrar som tjänarinnor, en nyttig och angenäm läsning. Nu när tidskriften inledt sin 3:dje årgång, vilja vi ånyo fästa uppmärksamheten på densamma, åberopande de ord, som redaktionen uttalar i sin första anmälan af »Det nya året», att tidningens högsta mål har varit att få vara en vän i hemmen, helst i de mindre bemedlade. Detta mål har helt säkert »Hemtrefnad» redan vunnit, den har nog blifvit en gärna sedd vän öfverallt dit den nått. Dess önskan att få sin vänkrets ännu mer utvidgad hoppas vi skall bli uppfylld under det nu ingångna året. Redigeringen ombesörjes af vår kända och högt värderade författarinna fru Amanda Kerfstedt samt af fru Julia Jolin. Priset är det i hög grad anspråklösa af 1: 20 för hel årgång.

*

Kvinliga ämbetsmän i Norge. Enligt meddelande från Kristiania har konstitutionsutskottet enhälligt beslutit godkänna ett tillägg till grundlagens paragraf 92, genom hvilket kvinnor, som fylla grundlagens betingelser, kunna bli ämbetsmän i den utsträckning som bestämmes i allmän lag.

*

Nordisk kvindesagsmöde. Enligt Nylænde har på Norsk kvindesagsforenings årsmöte den 30 sistlidne november beslut fattats att inbjudning skulle från föreningen utgå till ett kvinnosaksmöte i Kristiania sommaren 1902 och att en komité sedermera skulle tillsättas för att vidtaga åtgärder därför.

*

Nylænde, Tidskrift för kvindernes sag, den af fröken Gina Krog redigerade norska tidskriften, har utsändt ett vackert dubbelhäfte, det första af årgången för 1901. Det inledes med en af Agathe Bæcker Gröndahl i musik satt dikt af Gina Krog, »Nytaarsgry», en värdig inledning till det 20:de århundradet, som enligt norskt åskådningssätt tager sin början med detta år. I anledning af sekelskiftet innehåller tidskriften äfven en återblick af kvinnorörelsens historia, hvilken naturligen nära sammanhänger med Nylændes egen, då tidskriften nu häfdat sin plats på det kvinliga framåtskridandets väg genom 15 årgångar. Bland det för öfrigt intressväckande innehållet må framför allt framhållas redaktrisens berättelse om sin i slutet af året företagna föreläsningsresa i Sverige och Finland, däri hon företrädesvis dröjer vid sina intryck från det senare landet. I samband därmed lämnas innehållsrika biografier öfver några märkliga finska kvinnor såsom Alexandra Gripenberg, Lucina Hagman och Hanna Ingman (föreståndarinnan för statsverkets blindskola i Helsingfors).

— C. E. Lagerström —

FREJA-MAGASINET

STOCKHOLM

Lager af **Sybehör & Modevaror**
OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

Sirius-Kaminer,

mycket bränslebesparande och med prydligt utseende säljas af:
 Per Froms Velocipedfabriks-Aktiebolag,
(Kongl. Hofleverantör.)
 Mäster Samuelsgatan 34, Stockholm.

➔ *OBS!* Prospekt sändas på begäran. *OBS!* ➔

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, 54 Drottninggatan, 1 tr. — Allm. Tel. 48 61. Riks Tel. 27 62.

"ORION" brinner nu i tusen hem och är för sin sunda, jemma, billiga värme familjens bästa vän. Idealkaminen för brännstof. Begär prospekt från
AX. LANNERS KAMINAFFÄR,
 12 Barnhusgatan, STOCKHOLM.

Anmälan.

Dagny utkommer 1901 med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet ... kr. 3.50.

För icke medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 5A Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån; dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Till Munvattnen

mot tandsjukdomar;

till Gurginsvåtska
och värmmande onslag mot hosta och halssjuki-
domar, äfven då de äro af tuberkulös art; mot
lissår, yttre skador
m. m. m. är Dr P. Håkansson Salubrin det
bästa och verksamaste medel.

Med hvarje flaska Salubrin följer beskrifning
om Salubrins utspädning och användning för de
olika ändamålen. Allmänheten varnas mot efter-
apningar af fabrikatet. Salubrin tillhandhålls
i Parfym-, Speceri- och Färgaffärer. Parfyllager
hos **Geijer & C:o, Stockholm.**

BARNÄNGENS antiseptiska Vademeccum

för **munnens, tändernas och hudens vård** m. m.

På begäran af Aktiebolaget Barnängens Tekniska Fabrik har jag inköpt prover af några i handeln förekommande, koncentrerade munvattnen: Vademeccum, Dentolin, Stomatol, Gahnelit, Azymol och Aseptol och anställt jämförande undersökningar öfver deras förmåga att döda bakterier och att hindra bakteriers utveckling. Dessa undersökningar hafva skett under ensartade förhållanden för de olika munvattnen, såväl hvad beträffar munvattnens utspädningsgrad och temperatur som metoden för undersökningarne och de använda bakteriekulturernas motståndskraft.

Resultaten af dessa undersökningar framgå af nedanstående tabeller:

I. 2 % lösning af munvattnen.

Vademeccum dödade i regel Tyfusbacillen på 1 min., Difteribacillen på 1 min.
Dentolin » » » » » 1-2 » » » 2-3 »

II. 1 % lösning af munvattnen.

Vademeccum dödade i regel Kolerabakterien på 1 min., Difteribacillen på 2 min.
Dentolin » » » » » 1 » » » 3-4 »
Gahnelit » » » » » 1 » » » 4 »
Stomatol » » » » » 1-2 » » » 4 »
Azymol » » » » » ej på ½ tim., » » » ej på 1 tim.
Aseptol » » » » » ej på 24 tim., » » » ej på 24 tim.

Stockholm den 11 Juni 1899.

Germund Wirgin,

Leg. Läkare, Amanuens v. Karol. Institutets hyg. afdeln.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11-4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10-4.

För *hjälpsochande* kl. ½ 10-11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10-4.

Stockholm, Aftonbladets tryckeri, 1901.